

Лекція

Історична еволюція і сучасний стан соціальної роботи

в закладах освіти.

1. Досвід соціальної допомоги в історії людства
2. Становлення професії соціального працівника.
3. Формування проблемного і концептуального поля соціальної роботи в сфері освіти.
4. Сучасні соціологічні концепції навчання і виховання.

1.2. Досвід соціальної допомоги в історії людства. Становлення професії соціального працівника

Витоки соціальної роботи виходять від благодійності, яка існувала на всіх етапах розвитку суспільства.

В другій половині XI століття великою допомогою бідним виділялися князі Ізяслав і Всеволод. Але більше інших, після Святого Володимира, любов'ю до бідних прославився Володимир Мономах.

Отже, соціальна робота бере свій початок від благодійності із морально-релігійних переконань.

Формування соціальної роботи відбувається в кінці XIX на початку XX ст. Поява соціального працівника має об'єктивні передумови і теоретичні джерела.

Західноєвропейське суспільство того часу активно входило до промислової фази розвитку. Систематичне застосування науки (переважно суспільствознавства) і техніки, раціоналізація політичного і господарського управління та інші атрибути індустріалізації ставали повсякденними реаліями. Виникає потреба в освіченій робочій силі.

У відповідь на таку суспільну потребу формується масова початкова, а пізніше (в 30-их – 40-их рр. 20 ст.) неповна середня, ще пізніше (в 60 – 70 рр. 20ст.) обов'язкова середня школа.

Соціальна робота в освіті у своїх концепціях відбивала новоявлені тенденції. Було звершено особливу увагу на те, що на розвиток школи здійснюють значний вплив позашкільні чинники: соціально-економічні, культурно-ідеологічні та соціально-психологічні. Разом з цим зростало усвідомлення значимості соціального працівника в освітньому процесі, в його загальному функціонуванні, відтворення розвитку суспільства, яке потребувало людину нового профілю, щодо її навчальної активності, громадських якостей, політичних орієнтацій та культурного рівня.

В 1915 році Мері Річмонд в своїй роботі “Наукова соціальна робота” запропонувала набір схем оцінок якості соціальної роботи, діагнозу соціальних проблем, які приходиться розв’язувати соціальному працівнику, що привело до створення морально-терапевтичної теорії соціальної роботи, яка спирається на осмислення різних форм благодійності.

В 20-30 роки психоаналітичні ідеї З. Фрейда і його послідовників висунули на пердній план динамічну теорію соціальної роботи. В 50-ті роки розвивається валеологічна теорія соціальної роботи, яка заснована на досягненнях екопсихології (проблеми екологічної терапії, збереження здорових умов існування, здорового образу життя).

Приблизно в той же час розвивається педагогічна теорія соціальної роботи, яка активізує аналіз соціально-педагогічних можливостей общини і теоретичне усвідомлення роботи із соціальними групами, допомагаючи молодій людині в мікросередовищі закладу освіти.

В наш час значна увага до соціальної роботи привела до деяких суттєвих змін в теорії соціальної роботи, пріоритетності її правових аспектів, створенню юридичного фундаменту технології соціального захисту в практиці.

Умовно теоретичні моделі соціальної роботи в закладах освіти об’єднуються в чотири групи: психолого-орієнтовані; соціально-орієнтовані; соціально-педагогічні; комплексні, міждисциплінарні.

3. Формування проблемного і концептуального поля соціальної роботи в сфері освіти.

Соціологічно орієнтований аналіз школи і педагогіки був продуктивно продовжений дослідниками. До проблем освіти зверталися представники всіх відомих філософських, політологічних, соціологічних течій. І це зрозуміло: надто велику роль відігравала школа у людському житті.

Марксизм. Суспільство марксизм тлумачить як таке, що розколоне на антагоністичні класи. У відповідності з цим все в ньому має класове спрямування, в тому числі навчання і виховання. Школа, в контексті такого погляду, може належати лише панівному класу.

Теорія соціальної роботи в закладах освіти використовувала принципи класовості (партійності) освіти; поєднання праці з навчанням (трудове навчання), політехнічної організації школи; досягнення рівності в освіті як запоруки соціальної рівності.

У першій половині 20 ст. в соціології освіти формується новий напрямок – концепції культуротворчого змісту роботи соціального працівника.

Цим напрямком займалися різнобічні соціолого-педагогічні течії, в яких школа витлумачувалася у безпосередньому зв'язку з розвитком культури та заснованому на певному її використанні способів життя.

Не позбавлена інтересу соціологічна концепція школи амер. економіста і соціолога Г. Веблена (30-40рр. 20ст.). Він відомий в історії соціології освіти, як автор теорії “дозвільного класу”, *соціології інститутів і технократичних концепцій менеджменту*. Його розуміння суспільного призначення школи впливає з теорії дозвільного часу. За його думкою, ці класи виникають із суспільного розподілу праці, спеціалізації різних груп суспільства за різними видами діяльності, серед яких одне визначається як вартісне, інше – як принизливе.

4. Сучасні соціологічні концепції соціальної роботи навчання і виховання.

Найбільш поширеним напрямком в сучасній соціології є *структурний функціоналізм, конфліктуалізм* (радикальним різновидом якого є марксизм), *теорія обміну, розуміюча соціологія, акціоналізм*. Вони визначають загальні підходи, в рамках яких соціологи освіти здійснюють концептуалізацію фактичного матеріалу, отриманого в результаті спостережень і порівняльного аналізу навчання і виховання з їх різноманітних історично конкретних формах.

Лекція

Соціальна робота в освіті як наука: об'єкт, предмет, методи дослідження

1. Мета соціальної роботи в закладах освіти.
2. Об'єкти та суб'єкти соціальної роботи.
3. Предмет дослідження.
4. Загальна характеристика методів дослідження.

1. Мета соціальної роботи в закладах освіти.

Соціальна робота в закладах освіти проводиться тоді, коли перетинаються інтереси індивіда і суспільства. Соціальний працівник несе професійну відповідальність перед клієнтом та перед суспільством в цілому. Виходячи із такого подвійного призначення соціальної роботи, формується її *мета*:

- 1) Сприяти інтеграції суспільства.
- 2) Сприяти адаптації молодих людей в суспільстві, яке змінюється.

2. Об'єкти та суб'єкти соціальної роботи

Будучи діяльністю по наданню допомоги молоді в розв'язанні їх проблем, соціальна робота в закладах освіти має визначену структуру, яка включає в себе два елементи – об'єкт і суб'єкт.

Під *об'єктом соціальної роботи* розуміємо тих, хто потребує допомоги, а під *суб'єктом* – тих, хто її надає.

Іншими словами, соціальну роботу можна розглядати як взаємодію між об'єктом і суб'єктом, результат якої полягає у допомозі молодій людині у розв'язанні завдань. Які стоять перед нею.

3. Предмет дослідження.

В "філософській енциклопедії" (М.: 1970) читаємо: "соціальна робота в освіті – галузь соціології .що вивчає освіту як соціальний інститут" (т. 5, с. 99).

Розрізняють предмет соціальної роботи в закладах освіти у широкому і вузькому значеннях.

4. Загальна характеристика методів дослідження.

Соціальна робота в закладах освіти як наука вибрала об'єктивні методи дослідження, накопичення фактів, обробки, систематизації, теоретичної концептуалізації, емпіричної чи експериментальної перевірки.

Кількісні методи дослідження, які і якісні, відіграють значну роль у роботі соціального працівника:

- якісні методи використовуються для визначення одиничних, специфічних чи неповторних явищ;
- кількісні методи – це методи, що широко застосовують математику і статистику й при їх використанні дуже важко позбутися суб'єктивізму як з боку опитуваних, так і з боку дослідників. На всіх чинять тиск існуючі обставини.

визначення, порівняння, класифікації.

Література.

1. Гавриленко І. М., Скідік О. Л. Соціологія освіти Навч. посібник. – Запоріжжя: ЕТТА-ПРЕСС, 1998. – 363 с.
2. Социальная работа. Словарь-справочник. – М.:1998. – 218 с.

Лекція

Структура, місце і роль теорії соціальної роботи в закладах освіти.

1. Системний підхід до соціальної роботи в закладах освіти.
2. Структура теорії соціальної роботи.
3. Теорія та її місце в соціальній роботі.
4. Вплив управлінських відносин на структуру соціальної роботи в закладах освіти.

1, 2. Системний підхід до соціальної роботи в закладах освіти.

Структура теорії соціальної роботи.

Характеристика, специфіка теорії соціальної роботи в закладах освіти. Як цілісної наукової системи знань залежить від природи і змісту, які утворюють систему компонентів, тобто структуру.

Під структурою розуміємо специфічний спосіб взаємозв'язку, взаємодії визначеної сукупності компонентів, які надають їй органічну цілісність, внутрішню організованість і впорядкованість, а також особливі властивості.

3. Теорія та її місце в соціальній роботі.

Теорія соціальної роботи – це виражене в логічних формах знання про процес функціонування і розвиток складної поліцентричної системи соціального захисту молоді, де кожен компонент структури може виступати і причиною, і наслідком соціальних процесів в закладах освіти одночасно.

З функціональної точки зору соціальна робота розглядається як взаємодія об'єкта і суб'єкта соціальної роботи, окремий випадок соціального управління, де об'єкт підлягає цілеспрямованій взаємодії, а суб'єкт здійснює таку взаємодію.

4. Вплив управлінських відносин на структуру соціальної роботи в закладах освіти.

Серед різних видів управлінських відносин, які впливають на структуру соціальної роботи як науки, слід виділити такі, як відношення субординації, координації і кореляції.

Відношення субординації – це зв'язок між органами управління, трудовим (молодіжним) колективом і окремими особами, які виражають підпорядкування.

Відношення координації – це зв'язок між безпосередньо не підпорядкованими учасниками управлінського процесу по узгодженню своїх дій в ході досягнення індивідуальної і загальної мети.

Зміст *кореляційних зв'язків* полягає в опосередкуванні прояву причинно-наслідкових зв'язків.

Література:

1. Основы теории социальной работы. Учебное пособие. – М.: ГАСБУ, 1997. – 187 с.
2. Соціальна робота. Хрестоматія // Соц. робота. Книга – 3. КДЦСМ, 2002. – 396 с.

Лекція

Методологічні проблеми теорії соціальної роботи у сфері освіти

1. Поняття методології соціальної роботи.
2. Об'єкт і предмет науки соціальної роботи.
3. Закономірності теорії соціальної роботи а закладах освіти.
4. Роль і місце теорії соціальної роботи серед інших наук.
5. Основні принципи соціальної роботи.
6. Понятійно-категоріальний апарат.

1. Поняття методології соціальної роботи.

Методологія – це система принципів і способів організації і побудови теоретичної і практичної діяльності, а також вчення про цю систему. до методологічних проблем відносяться: об'єкт і предмет науки, закономірності, понятійно-категоріальний апарат, методи, статус науки, принципи.

2. Об'єкт і предмет науки соціальної роботи.

Об'єкт і предмет науки визначають межі вивчення явищ, місце конкретної науки в системі інших наук. В даний час загальноприйнятим є розуміння *предмету* будь-якої науки як результату вибору об'єктивно існуючого процесу з метою вивчення його під визначеним кутом зору.

3. Закономірності теорії соціальної роботи а закладах освіти.

Наступна методологічна проблема – це *аналіз закономірностей* конкретного соціального знання, від пізнання яких залежить результативність практики.

Закономірності теорії соціальної роботи найбільш повно виражаються в інтегрованому виді, де характер і направленість сукупності соціальних зв'язків і явищ, мають відношення до соціальної ситуації.

4. Роль і місце теорії соціальної роботи серед інших наук.

Нерозв'язаність і дискусійність методологічних проблем теорії соціальної роботи – ось основна особливість сучасної наукової ситуації. ця обставина безпосередньо впливає на пошук ролі і місця теорії соціальної роботи в закладах освіти серед інших наук.

З однієї сторони, теорія соціальної роботи має всі структурні ознаки наукового знання: специфічний предмет і об'єкт дослідження, закономірності, специфічні поняття, категорії, принципи і методи дослідження.

5. Основні принципи соціальної роботи.

Важливою особливістю методології теорії соціальної роботи є використання загальнонаукових принципів. Основними принципами соціальної роботи виступають інтегровані принципи філософії і соціальної психології.

Перелічимо їх:

- 1) *принцип детермінізму;*
- 2) *принцип гносеологічного;*
- 4) *загально філософські принципи;*
- 5) *соціально-політичні;*

- б) *організаційні принципи;*
- 7) *психолого-педагогічні;*
- 8) *специфічні принципи соціальної роботи.*

6. Понятійно-категоріальний аспект.

Понятійно-категоріальний апарат служить важливим компонентом системи логічно-упорядкованого знання – це сукупність понять, категорій і термінів, які дозволяють в суспільній формі відобразити явища, які вивчаються даною наукою, а також зв'язки між ними шляхом фіксації їх специфічних властивостей, ознак і закономірностей.

Література

1. Основы теории социальной работы. Учебное пособие. – М.: ГАСБУ, 1997. – 187 с.
2. Соціальна робота. Хрестоматія // Соц. робота. Книга – 3. КДЦСМ, 2002. – 396 с.
3. Социальная работа. Учеб. пособие. – 2-е изд. перероб. И доп. – Рн/Д. Фенікс, 2003. – 480 с.

Лекція

Структура та функції технологічного забезпечення соціальної роботи у сфері освіти.

1. Поняття соціальні технології.
2. Визначення змісту поняття "соціальна технологія".
3. Форми технологічної організації соціальної роботи.
4. Етапи використання соціальних технологій у сфері освіти.
5. Структура технології соціальної роботи системи освіти.
6. Класифікація технологій у соціальній роботі за рівнем складності та виконаннями ними функцій.
7. Основні завдання соціально-психологічних технологій соціального працівника у сфері освіти.

8. Вимоги до особистості соціального працівника, який займається впровадженнями соціальних технологій.

1. *Поняття соціальні технології. Визначення змісту поняття "соціальна технологія".*

На сьогоднішній день існують *два аспекти розуміння соціальних технологій* (Холостова О. І.):

- їх можна розуміти як способи застосування теоретичних висновків тієї чи іншої науки у розв'язанні практичних завдань у галузі освіти;
- під соціальними технологіями розуміють сукупність прийомів, методів і впливів, які застосовуються для досягнення поставлених цілей в процесі соціального розвитку.

Розрізняють *дві форми соціальних технологій*:

- 1) програми, які містять засоби і способи діяльності;
- 2) діяльність, побудовану на сонові таких проблем.

3. *Форми технологічної організації соціальної роботи.*

Технології, які застосовуються у соціальній роботі, виступають у формі:

- знань (наука);
- знань і умінь (навчання);
- знань, умінь, досвіду і практики (діяльність).

4. *Етапи використання соціальних технологій у сфері освіти.*

Аналіз літератури з теорії і практики соціальної роботи в закладах освіти, дозволяє виділити такі етапи соціальних технологій: *теоретичний, методичний, процедурний*.

5. *Структура технології соціальної роботи системи освіти.*

Таким чином, структура технології соціальної роботи в закладах освіти визначається наявністю:

- a) *науково обґрунтованої програми*, згідно з якою розуміється дана проблема;

б) *заданого алгоритму*, як системи послідовних операцій на шляху досягнення результату;

в) *творчого стандарту діяльності*, як критерію успішності.

6. Класифікація технологій у соціальній роботі за рівнем складності та виконаннями ними функцій.

Класифікація соціальних технологій здійснюється на основі:

- 1) видів, рівнів, сфер застосування;
- 2) способів та методів, що використовуються;
- 3) диференції об'єктів.

Також технології соціальної роботи в закладах освіти класифікуються за *рівнями складності*:

- а) прості, доступні неспеціалістам;
- б) складні, що вимагають класифікації одного спеціаліста;
- в) складні, що вимагають класифікації спеціалістів в різних галузях.

Варто зазначити, що технології соціальної роботи виконують рід *функцій*: *діагностична, прогностична, системно-моделююча, організаційна, активаційна, практична, розпорядчо-управлінська, евристична.*

7. Основні завдання соціально-психологічних технологій соціального працівника у сфері освіти

Технологія соціальної роботи у закладах освіти опирається на основні *фази творчого процесу*:

- 1) логічний аналіз дійсності шляхом використання набутих знань, вмінь і навичок;
- 2) попереднє, інтуїтивне розв'язання проблеми, яке часто сам працівник усвідомлює, але не може пояснити;
- 3) вербалізація (словесне) інтуїтивного розв'язання проблеми;
- 4) формалізація знайденого рішення.

Вперше термін "освітні технології" з'явився у XVIII ст. Його ввів Федір Полікарпов. Науковий термін вперше ввів А. С. Макаренко.

Теоретичною основою сучасних соціально-психологічних технологій є:

- 1) основні закони діалектики в їхньому сучасному практичному вжитті;
- 2) закони розвитку природи, суспільства та мислення;
- 3) загальнолюдські цінності;
- 4) виховний потенціал релігії;
- 5) національні традиції.

8. Вимоги до особистості соціального працівника, який займається впровадженнями соціальних технологій

Для розв'язання поставлених завдань, певні вимоги ставляться і до соціального працівника, який займається впровадженням технологій освіти.

Серед показників професіоналізму працівника соціальної сфери, є так звані технологічні показники, які дозволяють характеризувати особистість професіонала і його діяльність:

Література

1. Лекції по технології соціальної роботи. В 3-х частинах // Под ред. Холостовой Е. И. Часть 1. – М.: СТИ, 1998. – 176 с.
2. Соціальна робота в Україні: теорія та практика // За заг. ред. Ходорчук. – К.: ДЦССМ. 2002. – 172 с.
3. Тетерський С. В. Введение в соц. работу: Учеб. пособие. – М.: Академический Проект, 2001. – 496 с.
4. Социальная работа / Под ред. проф. Курбатова . – Рн/Д. Фенікс, 1999. – 576 с.
5. Шакурова М. В. Методика и технология работы социального педагога: Учеб. пособие для студ. высших пед. учеб. заведений. – М.: Академія. 2002. – 272 с.
6. Технології соціально-педагогічної роботи: Навч. пос. / За заг. А. Й. Капської. – К.: 2000. -372 с.
7. Психологический словарь/ Под ред.. В. П. Зінченко, Б. Г. Мещерякова. – М.: Педагогіка-Пресс, 1997. – 140 с.

8. Соціальна робота. Хрестоматія // Соц. роб. книга 3. К.: ДЦССМ. 2002. – 172 с.

Лекція

Класифікація технологій соціальної роботи у сфері освіти.

1. Соціальні технології в соціальній роботі:
2. Технології соціально-психологічної роботи з особистістю:
3. Технологія соціально-психологічної роботи з групами, дитячими і молодіжними об'єднаннями та організаціями і соціумом:

1. Соціальні технології в соціальній роботі

а) роль соціального знання в соціальній роботі

Соціальна робота в закладах освіти заснована на знанні соціології як нового компонента засвоєння сучасного суспільного буття і наявності соціологічного стилю мислення.

Соціальна робота вивчає соціальний контекст життя молоді, їх соціальну взаємодію, способи кореляції і вдосконалення.

Особливе місце займає категорія "соціальна захищеність". *Соціальна захищеність* акумулює гуманістичну направленість доброзичливих зусиль суспільства і діяльнісну творчу силу особистості.

б) соціологія особистості в соціальній роботі

Соціологія особистості відіграє важливу роль в соціальній роботі в закладах освіти, особливо при розгляді категорій самоствердження та самовдосконалення особистості. Важливо усвідомлювати нероздільність цих понять і в той самий час їх неспівпадання.

2. Технології соціально-психологічної роботи з особистістю

а) технологія соціальної реабілітації

в наслідок основного методу переборення дезадаптивної поведінки в соціально-психологічній діяльності соціального працівника в закладах освіти використовується процедура дезадаптації і кореляції.

Технологія соціальної роботи по коректуванню, повинна виконувати такі функції: *відновлювальна, компенсуючи, стимулююча виправна.*

В соціальній роботі важливими є: аналіз соціометричного статусу підлітка в колективі класу, в колі друзів; визначити місце, яке він займає в системі міжособистісних стосунків; дізнатися на скільки збуваються його очікування; чи має місце психологічна ізоляція.

б) технологія індивідуального консультування

В програмі реабілітаційних заходів особливе місце займає консультування неповнолітніх, котрі прагнуть самостійно подолати проблеми.

Соціально-психологічне консультування – це кваліфікована допомога людям, метою їх соціалізації, відновлення оптимізації їх соціальних функцій, вироблення соціальних норм життєдіяльності і спілкування.

Контактне консультування – безпосередня зустріч з клієнтом, з яким проводиться бесіда.

Дистанційне консультування – не зустрічаються, немає прямого спілкування.

Дистанційне консультування – телефонне, по мережі Internet. Особливістю є анонімність.

в) технологія профілактики і подолання міжособистісних конфліктів

Конфлікт – напруженість у відносинах, які виникли в результаті явних і прихованих протиріч, зіткнення різних мотивів і прагнень людей, які ведуть до боротьби сторін-учасників протиріч.

Важливо від слідкувати сигнали, які попереджають про розвиток конфлікту:

- криза (звичайні норми поведінки втрачають силу);

- непорозуміння;
- інциденти (будь-яка необачність може викликати хвилювання);
- напруження (стан, що неправильно трактує поведінку іншої людини);
- дискомфорт.

Соціальному працівнику, з метою профілактики, слід орієнтуватися в стилях поведінки, які призводять до виникнення конфлікту.

3. Технологія соціально-психологічної роботи з групами, дитячими і молодіжними об'єднаннями та організаціями і соціумом

а) технологія організації групової діяльності

Найбільш популярною технологією, яка використовується в практиці соціально-психологічної роботи, є технологія колективно-трудова діяльності, яка побудована на взаємодії молоді в малих групах. Для розвитку групи важливу роль відіграє процес прийняття групового рішення.

Дитячо-юнацькі та молодіжні організації можуть створитися на основі різних установ, які класифікуються за відомчою ознакою:

б) технологія вуличної роботи

При роботі з вуличними дітьми, соціальні працівники повинні керуватися наступними принципами:

1. принцип збереження інтересів неповнолітніх;
2. принцип добровільності;
3. принцип прийняття цінностей іншої людини;
4. принцип довір'я;
5. принцип відкритості;
6. принцип єдиної команди.

в) технологія соціального посередництва

В соціально-психологічній практиці посередництво реалізується в різних формах:

- 1) посередництво у розв'язання правових, побутових, медико-реабілітаційних проблем молоді;
- 2) соціально-педагогічне посередництво;

- 3) посередництво в пошуках закладів, які здатні надати клієнту необхідну допомогу і підтримку;
- 4) посередництво в розв'язання міжособистісних, сімейних конфліктів та ін..

Література

1. Шакурова М. В. Методика и технология работы социального педагога: Учеб. пособ. для студ. высшей шк. пед. учеб. заведений. – М,: Академия, 2002. – 272 с.
2. Технології соціально-педагогічної роботи: Нав. пос./ За ред.. А. Й. Капської. – К., 2000. – 372 с.
3. Лекции по технологи социальной работы. В 3-х частях// Под ред. Холостовой Е. И. Часть III. М.: СТИ, 1998. – 190 с.
4. социальная работа// Под общей ред. В. И. Курбатова. – Ростов-на-Дону.: Феникс, 199 – 576 с.

Лекція

Соціальне управління та менеджмент соціальної роботи в закладах освіти.

1. Теоретичні витоки менеджменту соціальної роботи.
2. Нові тенденції менеджменту соціальної роботи. Самоменеджмент.
3. Певні особливості різниці між управлінням та менеджментом.
4. Організація в менеджменті соціальної роботи.
5. Головні завдання соціального менеджменту та його різновиди.
6. Етапи соціального управління.
7. Компоненти організації "Соціальна служба" у закладах освіти.

1. Теоретичні витоки менеджменту соціальної роботи.

Менеджмент соціальної роботи, як напрям управлінської діяльності, визначився лише в другій половині ХХ ст. на сьогодні актуальним

залишається визначення сутності менеджменту соціальної роботи, дослідження функціональних характеристик, що вимагає звернутися до його теоретичних початків.

У сучасній науковій літературі виділяють чотири підходи, які зробили суттєвий внесок в розвиток теорії і практики управління. (У західній управлінській літературі поняття "менеджмент" та "управління" використовуються, зазвичай, як синоніми).

1. Підхід з позиції *виділення різних шкіл*.
2. *Процесний* підхід.
3. *Системний* підхід.
4. *Ситуаційний* підхід.

2. Нові тенденції менеджменту соціальної роботи. Самоменеджмент.

Розуміння теоретичних основ менеджменту, закономірностей розвитку його шкіл і дозволяє зважено вести пошук підходів у менеджменті, аналізувати їх привабливість для соціальної роботи у закладах освіти.

При цьому необхідно врахувати нові тенденції, притаманні менеджменту на межі ХХІ ст

3. Певні особливості різниці між управлінням та менеджментом.

Під поняттям "управління" розуміють управляти, це означає впливати й бачити і усвідомлювати мету цього впливу.

Що ж до суттєвої різниці між управлінням та менеджментом, то тут є певні особливості. У загальному вигляді менеджмент потрібно розглядати як науку, мистецтво та практику "перемоги", вміння реалізувати сформовані цілі, використовуючи працю, мотиви поведінки, інтелект людей та ресурси організації.

Загальна *теорія управління* соціальної роботи *ґрунтується* на особливому виді управлінської діяльності, що забезпечує виконання відповідних соціальних завдань через адекватну організаційну структуру.

4. Організація в менеджменті соціальної роботи.

В класичному *менеджмент організації* – це систематизоване, свідоме об'єднання дій людей для досягнення певних цілей, це *організація певної сфери*, яка здійснює соціальну роботу – це систематизоване, структуроване, публічне, свідоме об'єднання дій людей для досягнення ефективного результату вирішення соціальної проблеми в контексті мети соціальної роботи.

5. Головні завдання соціального менеджменту та його різновиди.

Головними завданнями соціального менеджменту у соціальній роботі є пошук ефективного управління технологічними діями, які спрямовані на підтримку ефективності та раціональності в управлінні освітньою системою.

Різновиди соціального менеджменту:

- а) *традиційний*;
- б) *командний*;
- в) *ринковий*;
- г) *науковий*;
- д) *ситуативний*;
- е) *системний*.

Отже, соціальний менеджмент у соціальній роботі є цілою системою (теорією і практикою) управління складними соціальними процесами, має свої парадигми, рівні, технології, методи, цінності

6. Етапи соціального управління.

Алгоритм соціального управління:

1. виявлення і постановка проблеми;
2. збір і аналіз інформації про проблему, яку потрібно розв'язати;
3. розробка критерію оцінки ефективності рішення
4. аналіз можливих варіантів розв'язання і вибір найбільш ефективного варіанту рішення;
5. реалізація прийнятого рішення;
6. контроль за процесом реалізації рішення і оцінка результатів

7. Компоненти організації "Соціальна служба" у закладах освіти.

Три принципові правила:

1. компоненти соціальної служби, які виступають в організації, пов'язані попарно, функціонують як єдине ціле;
2. мінімальні зміни в одному з компонентів призводять до змін в інших компонентах;
3. вплив зовнішнього середовища на кожен з компонентів є непрямим, тоді як на організації цей вплив безпосередній (прямий).

8. Об'єкти та суб'єкти управління в соціальному менеджменті в закладах освіти.

Об'єктами є соціальні працівники, а також вся система взаємовідносин, що склалася між ними при наданні соціальної допомоги.

Суб'єктами – є керівний вклад служби, яка наділена управлінськими функціями.

Суб'єкти і об'єкти управління взаємодіють по каналах прямого і зворотного зв'язку.

Суб'єкт управління, об'єкт управління та існуючі між ними зв'язки складають систему соціального управління в закладах освіти.

Лекція

Актуальність менеджменту соціальної роботи з дітьми та молоддю за сучасних умов розвитку національної освіти.

1. Місія менеджменту соціальної роботи в закладах освіти.
2. Мета менеджменту соціальної роботи та основні принципи.
3. Основні форми організації соціальної роботи:
4. Основні функції менеджменту соціальної роботи з дітьми та молоддю.
5. Структура методів управління в менеджменті соціальної роботи з дітьми та молоддю.

6. Основні напрями державної політики в ефірі соціальної роботи з дітьми та молоддю.

1. Місія менеджменту соціальної роботи в закладах освіти

Інтегровані, міждисциплінарні значення менеджменту соціальної роботи аргументують місію менеджменту в контексті феномену соціальної роботи.

✓ Це принципова політична доктрина допомоги молодій людині (Закон України від 21.06.2001 р. “Про соціальну роботу з дітьми і молоддю” – стаття 7).

✓ Це практика діагностики соціальної проблеми, проектування мети, моделювання втручання, пошуку та знаходження оптимального рішення.

✓ Це стиль творчості команди соціальних працівників.

2. Мета менеджменту соціальної роботи та основні принципи

Головна мета менеджменту соціальної роботи – це забезпечення реалізації основних принципів державного підходу до організації соціальної роботи в умовах конкретної соціальної служби, а саме служби у закладах освіти.

Принципи поділяються на:

- 1) практичного результату;
- 2) прогнозування;
- 3) комплексності.

3. Основні управлінські форми організації соціальної роботи:

- 1) індивідуальна, сутність якої полягає у наданні соціальних послуг та здійсненні соціальних реабілітацій відповідно до потреб особистості
- 2) групове призначення якої є організація соціально значущих ініціатив, участі особистості у соціально спрямованій діяльності громадських об'єднань та організацій
- 3) організація соціально значущої діяльності, в тому числі добродійної;

- 4) соціальне навчання (соціальна освіта);
- 5) соціально-психолого-педагогічна та юридична підтримка, призначенням якої є надання професійної допомоги та посередницька діяльність;
- 6) консультування, в ході якого виявляються та накреслюються основні напрями виходу із скрутного становища;
- 7) науково обґрунтовані та своєчасно застосовані дії соціальних служб для молоді.

Загальні риси соціального контексту та мета соціальної роботи у закладах освіти.

Існують різні підходи, традиції в соціальній роботі та велике значення мають спільні моменти тобто загальні риси соціального контексту соціальної роботи в закладах освіти:

- 1) з молодою людиною поводитися як із особистістю;
- 2) соціальна робота здійснюється через взаємовідносини;
- 3) клієнт та соціальні дії розглядаються під кутом зору психологічних, педагогічних, соціальних та інших знань, доказів, аргументів;
- 4) соціальна робота здійснюється через взаємовідносини в закладі освіти ;
- 5) соціальна робота використовує організаційний контекст своїх взаємовідносин для реалізації соціальної діяльності;
- 6) соціальна робота представляє клієнта.

Закономірності соціальної роботи та стратегії дії соціального працівника у закладах освіти.

Закономірності соціальної роботи виражають постійні, об'єктивно обумовлені зв'язки, такі, що повторюються, між сутностями соціального явища.

Це перш за все:

- взаємодія соціального працівника і клієнта
- взаємовплив соціальної служби на соціального працівника

- взаємовідносини соціальної служби і клієнта
- співпраця однієї соціальної служби з іншою в контексті мети соціальної роботи з клієнтом.

4. Основні функції менеджменту соціальної роботи з дітьми та молоддю.

До основних функцій можна віднести:

- розробка, прийняття та корегування політичної мети соціальної роботи (Комплексна програма залучення молоді до активних соціальних дій, підтримки волонтерського руху, розвитку мережі соціальних послуг для молоді на 2001-2005 роки.)
- переведення політичної мети за комплексною програмою в цілі роботи у відповідності до річних соціальних програм
- прийняття оптимального рішення щодо проблеми клієнта в контексті політичної мети соціальних служб для молоді
- організація виконання прийнятих рішень
- розвиток системи обліку та здійснення контролю за виконанням власних рішень

5. Структура методів управління в менеджменті соціальної роботи з дітьми та молоддю.

Структура методів управління в менеджменті соціальної роботи з дітьми та молоддю у закладах освіти:

- 1) група економічних методів (економічне стимулювання)
- 2) група адміністративних методів (регламентація діяльності з іншими соціальними службами та спеціалістів з соціальної служби)
- 3) група методів психолого-педагогічного впливу (встановлення сприятливого клімату, стимулювання творчості, ініціативи, формування умов для прийняття соціальної праці в закладах освіти самостійного рішення тощо)
- 4) методи суспільного впливу (розвиток команди соціальних працівників, підвищення престижу та іміджу соціальної роботи).

6. Основні напрями державної політики в ефірі соціальної роботи з дітьми та молоддю

Основні напрями державної політики у сфері соціальної роботи з дітьми та молоддю, які мають відношення до закладів освіти.

Основними напрямами є:

- 1) визначення правових засад соціальної роботи з дітьми та молоддю;
- 2) розроблення та реалізація державних програм соціального становлення і соціальної підтримки;
- 3) створення сприятливих умов для гармонійного розвитку дітей та молоді;
- 4) контролювання і надання соціальних послуг та інших видів допомоги;
- 5) здійснення соціально-профілактичної роботи;
- 6) встановлення та зміцнення зв'язків із соціальними службами для молоді за кордоном, інтеграція в міжнародну систему соціальної роботи з молоддю та інше.

Використана література:

- 1) І. Д. Зверева, І. В. Козубовська, В. Ю. Керецман, О. П. Пічкарь. Соціальна робота з дітьми і молоддю (теоретико-методологічні аспекти) ч.І – Ужгород; Уж НУ, 2000. – 192с.
- 2) Управлінські аспекти соціальної роботи: Курс лекцій. – К. .: МАУП, 2002. – 376с. (с. 23 - 57).

Лекція

Соціальна робота в сфері освіти, як професійна діяльність: її предмет, особливості та засоби.

1. Соціальна робота в системі освіти.

2. Особливості, форми і методи соціальної роботи в школі, у вищій школі.
3. Мета соціальної роботи та функції шкільної соціальної служби.
4. Професія – соціальний працівник в закладах освіти, та підходи, характерні його діяльності.
5. Функції і соціальні ролі соціального працівника як спеціаліста.

1. Соціальна робота в системі освіти.

Соціальна робота в системі освіти є особливим напрямком соціальної сфери. Тому слід вказати на соціально-психологічні аспекти соціальної роботи в цілому і позначити відповідне робоче поле, в якому потрібно діяти:

- 1) дошкільне виховання (догляд, виховання і навчання в дитячому садку, шкільних підготовчих класах);
- 2) робота з молоддю;
- 3) робота в дитячих будинках та інтернатах;
- 4) соціально-психологічна допомога сім'ям;
- 5) соціальна робота в середній та вищій школах.

Соціальна робота в системі освіти має велике значення в соціалізації та формуванні особистості.

2. Особливості, форми і методи соціальної роботи в закладах освіти.

Здатність суспільства забезпечити повноцінну освіту для всіх – показник соціального здоров'я самого суспільства, і необхідна умова його стійкого розвитку. Молода людина, котра не може отримати повноцінної освіти, завтра може поповнити ряди тих, хто нездатний себе забезпечити. Фактично вже сьогодні збільшуються ряди функціонально неграмотних, які потребують постійної підтримки і соціальної допомоги. Соціальні працівники, враховуючи особливості соціальної роботи в школі, виділяють два типи шкільних проблем в процесі навчання у школі.

Соціальний працівник в школі може допомогти в проведенні групового консультування (що відноситься до виховання, крім навчання), спрямованого

на роботу з учнями, в організації систематичної і конструктивної кооперації різних закладів, щодо досягнення мети, які стоять перед школою. Соціальні працівники критично аналізують процес навчання, освіти та виховання, їх взаємовплив і адаптацію до зміненого оточуючого середовища.

У своїй роботі соціальні працівники в школі використовують методи аналізу, консультування, лікування і активацію, і до своєї діяльності залучають не лише учнів, але і їх батьків. Використовують методи групової роботи, працюють із вчительськими колективами і прагнуть впливати на позитивні зміни соціального поля в школі через батьківські комітети і батьківські збори.

3. Мета соціальної роботи та функції шкільної соціальної служби.

Соціальна робота в школі повинна зосередити увагу в основному на тих недоліках, на які вказують самі вчителі, учні та їх рідні, використовуючи при цьому альтернативні концепції до їх усунення. На основі закордонної практики і виходячи із проблематики сучасної української школи, можна виділити наступну її мету.

Соціальна служба в школі призначена для організації активного співробітництва, як шкільної адаптації, вчителів, учнів та їх батьків між собою, так і зовнішніх соціальних структур з ними для надання реальної, кваліфікованої, всесторонньої і своєчасної допомоги дітям і вчителям для захисту їх особистих прав і попередження у разі їх порушення.

4. Професія – соціальний працівник в закладах освіти, та підходи, характерні його діяльності.

Професійна діяльність соціального працівника характеризується трьома підходами при розв'язанні проблеми:

- 1) Виховний;
- 2) Фасилітативний;
- 3) Адвокативний підхід.

5. Функції і соціальні ролі соціального працівника як спеціаліста.

1. *Діагностична*. Виставляє "соціальний діагноз", вивчає психологічні і вікові особливості, здібності молоді, виявляє позитивний і негативний вплив, проблеми.
2. *Організаторська*. Організовує ту чи іншу діяльність, впливає на зміст проведення відпочинку, професійної орієнтації, впливає на зміст і взаємодію клієнта з освітніми, культурними, спортивними, правовими закладами, суспільними і благодійними організаціями.
3. *Прогностична*. Приймає участь у програмуванні і прогнозуванні процесу, пов'язаного із соціальною роботою.
4. *Попереджувально-профілактична і соціально-терапевтична*. Враховує і приводить у дію соціально-правові, юридичні, психологічні механізми попередження негативних впливів, організовує надання соціотерапевтичної допомоги потребуючим, допомога підліткам і молоді в період соціального і професійного встановлення.
5. *Організаційно-комунікативна*. Сприяє включенню добровільних помічників (учнів, студентів) в соціальну роботу, зосереджує інформацію і налагоджує взаємодію між різними соціальними інститутами в роботі з клієнтом.
6. *Охоронно захисна*. Використовує весь арсенал правових норм для захисту прав та інтересів клієнтів, реалізує юридичну відповідальність до осіб, які допускають прямі і опосередковані протиправні дії до клієнтів.

Література

- 2) Основы теории социальной работы. Учебное пособие. – М.: ГАСБУ, 1997. – 187 с.
- 3) Соціальна робота. Хрестоматія // Соц. робота. Книга – 3. КДЦСМ, 2002. – 396 с.
- 4) Тетерський.С. В. Введение в социальную работу: Учебное пособие. – М.: Академический Проект, 2001. – 496 с.

- 5) Фирсов М. В., Студено ва Е. П. Теория социальной работы: Учеб. пособие для студ. высших пед. учеб. заведений. – М.: Гуманист. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – 432 с.
- 6) Д. Х. Хэпуорт, Рональд Х. Ларсен. Практика социальной работы, Запорожье.: ЗТУ. 1998. – 172 с.

Лекція

Вітакультурні орієнтири соціальної роботи в закладах освіти.

1. Освітній віта культурний простір, як сфера соціальної роботи.
2. Освітня діяльність соціального працівника в закладах освіти.
3. Психологічне забезпечення соціальної роботи в закладах освіти.
4. Соціальна робота і соціологія.

1. Освітній вітакультурний простір, як сфера соціальної роботи.

В контексті професійної соціальної роботи, вплив на особистість має її становлення, саморозвиток, самореалізація освітніх та культурних цінностей (тобто створення умов для кожної молодої людини в її освітньому і культурному особистісному розвитку).

Тому *освітнє середовище* – це реально існуючі просторово-часові відносини не лише в сфері організації освіти, яка базується на реальній інформаційно-директивній основі, але і впровадженні, стійкі взаємовідносини особистості з відкритим соціально освітнім середовищем, з сім'єю, як інститутом освіти, і соціально-освітнім інститутами.

2. Освітня діяльність соціального працівника в закладах освіти.

Освітня діяльність людини – одна із вищих рівнів духовно-практичного перетворення нею докільля і власної психологічної природи.

Освітня діяльність соціального працівника спрямована на вище культурне утвердження особистості як творення.

Творення – це соціально-культурно-психологічна духовно-практична активність індивіда, групи, колективу, яка становить основний зміст освітньої діяльності.

3. Психологічне забезпечення соціальної роботи в закладах освіти.

Особистість є об'єктом психологічного пізнання у соціальній роботі. Розвиток особистості – це культурний розвиток, тому її місце у сфері культури визначається її моральністю, психологічною самостійністю і зрілістю.

4. Соціальна робота в закладах освіти і соціологія.

Значна частина теоретичних знань в соціальній роботі виросла із соціологічних теорій. А спеціалізовані розділи соціології повинні бути досконало вивчені соціальними працівниками, які спеціалізуються за окремими напрямками.

Використана література

1. Тетерський С. В. Ведение в социальную работу: Учеб. пособие. – М.: Академический Проект, 2001 – с. 129-137. с. 171-177.
2. Бочарова В. Г. Профессиональная социальная работа: личностно ориентированный подход. Монография. – М.: 1999. – 184 с.
3. Соціальна робота. Хрестоматія // Соц. робота. Книга – 3. КДЦСМ, 2002. – 396 с.

Лекція

Професійне спілкування соціального психолога і соціального працівника: суть і відмінність.

1. Професійне спілкування соціального психолога і соціального працівника: досвід соціального спілкування як професійний механізм.
7. Посадові обов'язки соціального психолога і соціального працівника в освітній системі.

8. Вплив соціальних процесів і кризових ситуацій у сфері освіти на якість роботи соціального працівника.
9. Виховна функція соціальної роботи в закладах освіти.

1. Професійне спілкування соціального психолога і соціального працівника: досвід соціального спілкування як професійний механізм.

Основними засобами спілкування як соціального працівника, так і соціального психолога є мова, міміка, жестикуляція, рухливість.

Соціальний працівник чи психолог в процесі спілкування може виступати в одній із двох ролей: того, хто говорить (оратора), і того, хто слухає (слухача). Соціальні працівники і соціальні психологи повинні вміти вислухати, а також висловлюватися професійно, адже мовне спілкування є необхідним інструментом виконання ними своїх професійних обов'язків.

Соціальні працівники і соціальні психологи повинні вміти професійно виступати перед аудиторією і переконливо висловлюватися в приватних бесідах. Тому крім комунікативних задатків та загального рівня культурного розвитку, необхідно опиратися на знання.

2. Посадові обов'язки соціального психолога і соціального працівника в освітній системі.

Соціальний працівник (у всіх модифікаціях) – це спеціаліст, який виконує соціальну роботу на професіональному рівні. Соціальний працівник – це, як правило, випускник ВУЗу, де навчають соціальній роботі. Вони застосовують і використовують свої знання і вміння для соціального обслуговування індивідів, груп, освітніх організацій, соціуму в цілому. Посадовими обов'язками соціальних працівників у закладах освіти є:

- 1) допомога молоді підвищити здатність розв'язувати проблеми;
- 2) створити для цього необхідні умови;
- 3) забезпечити взаємодію між молоддю;
- 4) забезпечити взаємодію між молоддю і суспільством;
- 5) підвищити відповідальність організації за учня чи студента;

б) впливати на соціальну поведінку у відношенні до молоді.

Соціальні працівники і соціальні психологи, надаючи різну за видом допомогу клієнтам, діють спільно, виконуючи при цьому кожен свої функції. Це спеціалісти вищої кваліфікації, люди особливо делікатної професії.

3. Вплив соціальних процесів і кризових ситуацій у сфері освіти на якість роботи соціального працівника

Залежність молоді від середовища і епохи, в якій їм судимось жити, немає ніяких сумнівів. Всі соціальні процеси та кризові ситуації, як в мікросоціумі так і в макросоціумі, мають вплив на поведінку молодої людини, а від цієї поведінки залежить якість роботи соціального працівника.

4. Виховна функція соціальної роботи в закладах освіти

Проблема соціального виховання є досить актуальною на сьогоднішній день. Її підґрунтя – це достовірні соціальні знання, а також прогнози. Що створюють на цій основі соціальні ідеї, техніку соціального проектування, оптимальні технології розв'язання соціальних протиріч, конфліктів та інше.

Великий виховний вплив на розвиток особистості має колектив, тому соціальний працівник не повинен стояти осторонь, а в кожен потрібний момент мобілізувати свою думку і досвід, такт і волю, щоб розібратися в проблемних проявах, бажаннях індивіда і допомогти йому порадою, впливовістю, думкою.

Література

1. Проблемы содержания социального образования // Теория социальной работы / Под ред. Е. И. Холостовой. – М.: Юрист. 1998. – с. 301
2. А. С. Макаренко. Педагоги пожимают плечами. Соч. т. 11. – с. 399-400
3. Тетерський.С. В. Введение в социальную работу: Учебное пособие. – М.: Академический Проект, 2001. – 496 с. (с. 188-201)
4. Богарова . Г. Проффессиональная социальная работа: личностно ориентированный подход. Монография. – М.: 1999. – 184 с.

Лекція

Соціальна допомога учасникам освітнього процесу у ціннісно-естетичному вимірі людських взаємостосунків.

1. Сучасні світові тенденції у ціннісно-естетичних орієнтаціях соціальної роботи, як професії.
2. Використання у роботі основних цінностей професії. Перенесення професійних моральних цінностей на клієнта. Морально-ціннісні принципи у діяльності соціальних працівників.
3. Професійна поведінка та Кодекс етики соціального працівника.
4. Гарантії конфіденційності у роботі соціального працівника. Етичний кодекс (про конфіденційність і таємницю).
5. Вітакультурні тенденції розвитку соціальної роботи в закладах освіти.
6. Від традиційних до унікальних, вітакультурних цінностей у професії соціального працівника закладу освіти.

1. Сучасні світові тенденції у ціннісно-естетичних орієнтаціях соціальної роботи, як професії.

Більшість закордонних спеціалістів вважає, що основою соціальної норми є система професійно-етичних цінностей. При цьому розуміють соціальну роботу як унікальне зіставлення знань і вмінь з однієї сторони, і внутрішніх цінностей соціальних працівників (як професійної групи), що реалізуються в процесі надання допомоги людям, з іншої сторони. Тут ціннісні орієнтації розглядаються як основні, де знання і уміння втілюються в практику. Поза ціннісними орієнтаціями сам по собі соціальна робота стала б просто технічною діяльністю. Саме ціннісні орієнтації формують соціальну поведінку молодої людини в рамках певної культури. (Зайбель Ф., Баркер Р., Максвел Д., Кокс Д., Келлі А., Томас М. та інші).

2. Використання у роботі основних цінностей професії. Перенесення професійних моральних цінностей на клієнта. Морально-ціннісні принципи у діяльності соціальних працівників.

Процес оволодіння професією соціальних працівників передбачає оволодіння цінностями, які в подальшому переосмислюються і стають принципами. Саме цінності лежать в основі прийняття рішення, тобто визначають ті чи інші дії соціального працівника в рамках даної професії. Складна, міждисциплінарна система знань, що використовується в соціальній роботі, сприяє подальшому просуванню по сходинках пізнання багатьох доповнюючих одна одну сфер діяльності з опорою на цінності. Що лежать в основі професійної діяльності соціального працівника.

3. Професійна поведінка та Кодекс етики соціального працівника

Професійні стандарти, як вимоги до професії соціального працівника в закладах освіти, ґрунтуються на кодексі етики і професійних уміннях, які слугують як своєрідна "присяга Гіппократа" в якості керівництва в їх щоденній поведінці, заснованій на фундаментальних загальнолюдських цінностях. Ці стандарти враховують достойність і унікальність кожної особистості, її права і можливості.

- Професійна поведінка регулюється кодексами етики. Ці кодекси народжуються із самих професій, а не із законів чи держав

4. Вітакультурні тенденції розвитку соціальної роботи в закладах освіти.

В даний час правомірно говорити про тенденції розвитку соціальної роботи в двох аспектах – змістовому і організаційному.

В змістовому аспекті соціальна робота має справу з молододу людиною, вписаною в загальний контекст з природою і суспільством.

В організаційному плані соціальна робота, на думку багатьох спеціалістів, є відкритою і розгалуженою системою складних взаємозв'язків на горизонтальному і вертикальному рівнях чи як сукупність всіх регулюючих нормативних процесів, спрямованих на оптимальне досягнення мети та завдань по соціальній підтримці і захисті молоді при дотриманні всіх критеріїв цілеспрямованості, економічності та гуманності.

Виходячи із цих критеріїв, соціальна робота в закладах освіти набуває глобальних, вітакультурних, загальнолюдських масштабів.

6. Від традиційних до унікальних, вітакультурних цінностей у професії соціального працівника закладу освіти

Соціальна робота це діяльність, яка допомагає клієнту в подальшій людській і соціальній діяльності. Тому цінності професії, яка пов'язана з послугами, які надаються молоді, завжди орієнтовані на благо і турботу про молодь. Метою соціальної роботи є загальнолюдські цінності.

Загальноприйняті у світі вітакультурні цінності соціального працівника завжди орієнтовані на звичаї, етичні стандарти і принципи, властиві для даної культури. Групи людей чи індивіда.

Література

1. Жаденна Омельченко. Ми повинні навчитися мислити по-іншому...(Загальнолюдські цінності в духовній культурі суспільства) с. 80-81
2. А. Пископель От традиционных ценностей к уникальным смыслам // ТВопросы психологии, 2001. №6. – с. 103-119
3. Проблемы содержания социального образования // Теорич соц. работы/ Под ред. Е. . Холостовой. – М.: Юрист, 1998. – с. 13-47